

Vergaderjaar 2002–2003

28 695

Najaarsnota 2002

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 november 2002

1. Hoofdpijnen

De Najaarsnota is de laatste budgettaire nota die verschijnt gedurende het uitvoeringsjaar. Deze Najaarsnota verschijnt op een moment dat het economisch tij nog verder tegenzit dan bij Miljoenennota 2003 werd aangenomen. Het ziet ernaar uit dat de economie dit jaar slechts met ¼% zal groeien, daar waar in de Miljoenennota nog rekening gehouden werd met een groei van ½%.

De totale uitgaven blijven binnen het bij Miljoenennota 2003 vastgestelde totale uitgavenkader. Wel is er sprake van een overschrijding van het Budgettair Kader Zorg met circa 0,4 miljard euro. Deze overschrijding komt bovenop de 0,8 miljard euro aan extra uitgaven die al bij het Strategisch Akkoord zijn afgesproken. De reële groei van de zorguitgaven¹ in 2002 komt daarmee uit op 6¾%, ofwel 2¼ miljard euro. Dit is fors meer dan de economische groei bedraagt (¼%). Het kabinet beschikt op dit moment over minder directe aangrijpingspunten voor een beheerste ontwikkeling van de zorguitgaven dan in het verleden. In de toekomst lijken aanvullende maatregelen om de zorguitgaven te beheersen onvermijdelijk. Voor de komende kabinetsformatie zal dan ook een zo scherp mogelijke analyse worden gemaakt van de problematiek die zich voordoet op het zorgterrein en van de mogelijke antwoorden daarop. Tegenover de overschrijding bij de zorg staan bijstellingen in de uitgaven onder het kader RBG-eng en SZA. Deze bijstellingen bestaan uit onvermijdelijke mee- en tegenvallers. Zo is een overschrijding van het totale kader niet opgetreden. Tussen Najaarsnota en Voorlopige Rekening zal nog wel een onderuitputting van 0,3 miljard euro moeten worden gerealiseerd om de zogenoemde in=uit-taakstelling uit hoofde van de eindejaarsmarge te realiseren. Voor het overige is grote terughoudendheid betracht ten aanzien van nieuw beleid.

¹ Dit is op basis van het BKZ, excl. extra uitgaven uit hoofde van inloop financieringsachterstanden.

De verslechterde economische situatie vindt met name zijn weerslag in lagere dan bij Miljoenennota geraamde belasting- en premieontvangsten.

Dit leidt ertoe dat het EMU-saldo met 0,2% BBP verslechterd naar – 0,7% BBP. Dit is een zorgelijke situatie, die ook een doorwerking zal hebben naar 2003.

Gelijktijdig met de Najaarsnota worden de hiermee samenhangende suppletore begrotingswetten aan de Staten-Generaal aangeboden voorzover de begrotingsstanden gewijzigd zijn. Voor de sectoren Sociale Zekerheid en Zorg zullen in deze Najaarsnota op hoofdlijnen de uitgaven worden gepresenteerd en worden getoetst aan de uitgavenkaders. Voor een gedetailleerd overzicht van de ontwikkelingen in deze sectoren wordt verwezen naar de Najaarsbrieven van de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, die gelijktijdig met de Najaarsnota aan de Staten-Generaal worden aangeboden.

In de Verticale Toelichting staan de mutaties op de afzonderlijke begrotingen weergegeven.

2. Uitgavenbeeld

Per saldo is sprake van een sluitend uitgavenkader. Tegenover de overschrijding van het kader Zorg staat een onderschrijding van zowel het kader RBG-eng als van het kader SZA.

Tabel 2.1. Uitgaventoetsing totaal kader in miljarden euro (min betekent onderschrijding)

	2002
Over-/onderschrijding MN2003 (MEV) in ijklijn termen	0,0
Rijksbegroting in enge zin	– 0,2
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	– 0,1
IJKlijn Zorg	0,3
Over-/onderschrijding NJN2002 in ijklijn termen	0,0

Onderstaande tabellen geven een overzicht van de mutaties sinds de Miljoenennota, per uitgavenkader.

RBG-eng

Tabel 2.2. Uitgaventoetsing Rijksbegroting in enge zin in miljarden euro (min betekent onderschrijding)

	2002
Over-/onderschrijding MN2003 (MEV)	0,00
1. Rente	0,03
2. EU-afdrachten	– 0,03
3. GF/PF	– 0,03
4. Overige mutaties RBG-eng	– 0,18
<i>w.v. Huursubsidie</i>	<i>0,09</i>
<i>w.v. Asiel</i>	<i>0,06</i>
<i>w.v. EVDB</i>	<i>– 0,07</i>
<i>w.v. HGIS</i>	<i>– 0,18</i>
<i>w.v. overig</i>	<i>– 0,08</i>
Over-/onderschrijding NJN2002	– 0,21

Bij het kader RBG-eng is sprake van een onderschrijding van circa 200 miljoen. Als gevolg van een hoger feitelijk tekort is sprake van een tegenvalle bij de rente-uitgaven. De ontvangsten uit hoofde van invoerrechten en BTW vallen lager uit dan verwacht, hierdoor hoeft Nederland minder af te dragen aan de Europese Unie. De gelden die beschikbaar zijn voor de

gemeenten via het Gemeentefonds zullen dit jaar niet geheel tot verdeling komen, dit zal volgend jaar plaatsvinden. De overige mutaties binnen RBG-eng leveren per saldo een kleine tegenvaller op. Hoger beroep op en hogere uitvoeringskosten bij de huursubsidie leiden tot hogere uitgaven. Een lagere uitstroom van asielzoekers dan verwacht leidt tot een tegenvaller. Het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) leidt tot lager dan verwachte uitgaven. De HGIS-uitgaven vallen circa 180 miljoen euro mee, onder andere door lagere uitgaven aan vredesoperaties.

SZA

Tabel 2.3. Uitgaventoetsing Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt in miljarden euro (min betekent overschrijding)

	2002
Over-/overschrijding MN2003 (MEV)	0,00
1. werkloosheid en bijstand	- 0,07
2. Overige bijstellingen SZA	- 0,04
<i>w.v. WAO</i>	- 0,08
<i>w.v. Migratiekosten UWV</i>	- 0,08
<i>w.v. ESF</i>	0,06
<i>w.v. overig</i>	0,06
Over-/overschrijding NJN2002	- 0,12

De overschrijding bij het kader SZA vloeit voornamelijk voort uit een lager WW-volume, een lager WAO-volume dan verwacht en lagere migratiekosten UWV. Verder worden middelen uitgetrokken ter dekking van een tegenvaller uit hoofde van ESF.

Zorg

Tabel 2.4. Uitgaventoetsing Budgettair Kader Zorg in miljarden euro (min betekent overschrijding)

	2002
Over-/overschrijding MN2003 (MEV) BKZ	0,00
1. Nominale ontwikkeling	- 0,18
<i>w.v. actualisering correctie financieringsuitgaven</i>	- 0,18
2. Overige bijstellingen BKZ	0,58
<i>w.v. wachtlijsten</i>	0,45
<i>w.v. verloop financieringsuitgaven</i>	0,18
<i>w.v. overig</i>	- 0,06
Over-/overschrijding NJN2002 BKZ	0,40
Over-/overschrijding NJN2002 ijklijn Zorg	0,34

Het Budgettair Kader Zorg laat een overschrijding zien van 0,4 miljard euro (relevant voor het totaal kader 0,34 miljard euro). Hoofdmoot van dit bedrag vormen de toegenomen productieafspraken in de AWBZ (gehandicaptenzorg, 0,2 miljard euro, en de sector verpleging en verzorging, 0,2 miljard). Daarnaast is sprake van hogere uitgaven als gevolg van gewijzigde inzichten in het verloop van financieringsuitgaven (0,18 miljard euro). Uit dien hoofde vindt een actualisatie van de correctie a.g.v. financieringsachterstanden plaats.

Onderuitputting op de begrotingen

De bij Voorjaarsnota 2002 ingeboekte verwachte onderuitputting, de zogenoemde «in=uit-taakstelling», uit hoofde van het gebruik van de eindejaarsmarge bedroeg voor 2002 in totaal circa 0,6 miljard euro. Bij Najaars-

nota resteert een «in=uit-taakstelling» van 0,3 miljard euro. Tussen de Najaarsnota en Voorlopige Rekening zal dus nog 0,3 miljard euro aan onderuitputting moeten worden gerealiseerd.

Uitgaven niet relevant voor enig kader

Naast bovenstaande mutaties is er nog sprake van mutaties bij de uitgaven die niet tot enig kader behoren. Deze mutaties vallen per saldo tegen elkaar weg. Naast lagere uitgaven voor studiefinanciering en lagere FES-uitgaven staan tegenvallers bij geïntegreerd middelenbeheer, de heffings- en invorderingsrente en bij de aandelen Westerscheldetunnel.

3. De belasting- en premieontvangsten

De totale inkomstenraming (belastingen, premies en gasbaten) voor 2002 conform EMU-definitie laten naar huidige inzichten een neerwaartse bijstelling zien van 0,6 miljard euro ten opzichte van de Miljoenennota 2003.

Tabel 3.1. Ontwikkeling overheidsinkomsten 2002 (in miljarden euro) conform EMU-definitie

	Stand MN 2003	Stand NJN 2002	Mutatie
Belastingen	108,3	107,5	- 0,8
Premies	60,5	60,7	0,2
Gasbaten	2,4	2,4	0,0
Totaal	171,1	170,5	- 0,6

De belastingontvangsten

Voor 2003 wordt het totaal van de belastingontvangsten conform EMU-definitie geraamd op 107,5 miljard euro. Dit is een neerwaartse bijstelling van 0,8 miljard euro ten opzichte van de Miljoenennota 2003. Deze ramingsbijstelling is gebaseerd op informatie over de kasontvangsten tot en met oktober. Tot en met oktober wordt gewoonlijk ruim 80% van de geraamde jaaropbrengst ontvangen. De ramingsbijstelling is het saldo van een neerwaartse bijstelling bij de indirecte belastingen en een opwaartse bijstelling van het verschil tussen de raming op kasbasis en de opbrengst conform EMU definitie (KTV). De directe belastingen zijn ongewijzigd.

Tabel 3.2. Ontwikkeling belastingopbrengsten 2002 (in miljarden euro), conform EMU-definitie

	Mutatie raming t.o.v. MN 2003
Kostprijsverhogende belastingen	- 1,0
Omzetbelasting	- 0,8
Belastingen van rechtsverkeer	- 0,1
Belastingen op een milieugrondslag	- 0,1
Belastingen op inkomen, winst en vermogen	0,0
Totaal belastingen op kasbasis	- 1,0
KTV	0,2
Totaal belastingen conform EMU-definitie	- 0,8

De raming van de omzetbelasting is met 0,8 miljard euro neerwaarts bijgesteld. Deze bijstelling hangt samen met de achterblijvende ontvangsten tot en met oktober hetgeen in lijn is met de tegenvallende

consumptie. De ontwikkeling van de huizenmarkt hebben in de loop van het jaar een lager dan verwachte ontwikkeling te zien gegeven, zodat de raming van de overdrachtsbelasting met 0,1 miljard is bijgesteld. Ten slotte zijn de belastingen op een milieugrondslag in lijn met de tegenvallende kasontwikkeling met 0,1 miljard neerwaarts aangepast. De regulerende energiebelasting is de oorzaak van deze tegenvaller. Het verschil tussen de raming op kasbasis en de opbrengst conform EMU definitie (KTV) is opwaarts bijgesteld in verband met het ontvangstenpatroon bij de omzetbelasting. Er blijkt een lichte vertraging in de ontvangsten over het transactiejaar naar het volgende jaar naar. Door de ramingsbijstelling komt de KTV op een niveau dat meer in overeenstemming is met het niveau van voorgaande jaren.

In hoeverre de totale ramingsbijstelling een structureel karakter heeft is nu nog niet te bepalen. Hierover zal de Kamer bij Voorlopige Rekening nader worden geïnformeerd.

De premieontvangsten

Tabel 3.3. Ontwikkeling premieopbrengsten 2002 (in miljarden euro), conform EMU-definitie

	Mutatie raming t.o.v. MN 2003
Volksverzekeringsfondsen incl. WAZ	0,1
Werknemersverzekeringen	0,1
Totaal premies conform EMU-definitie	0,2

In samenhang met de ongewijzigde raming voor de loon- en inkomstenbelasting is ook de raming voor de premies volksverzekeringen niet veranderd. Voor de WAZ is er een opwaartse ramingsbijstelling van 0,1 miljard euro. Voor de werknemersverzekeringen is de raming 0,1 miljard opwaarts bijgesteld. Dit betreft de premies WAO. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de najaarsbrief Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt en de Najaarsbrief Zorg.

De aardgasbaten

De raming voor de aardgasbaten is voor 2002 ongewijzigd.

4. EMU-saldo en EMU-schuld

Het EMU-saldo 2002 komt in deze Najaarsnota uit op – 0,7% BBP. In de Miljoenennota 2003 werd nog gerekend op een saldo van – 0,5% BBP. De verslechtering wordt voor het grootste deel veroorzaakt door tegenvallende inkomsten. De verslechtering van het EMU-saldo leidt ertoe dat de EMU-schuld ultimo 2002 uitkomt op 51,7%. In de Miljoenennota 2003 was dit nog 51,5% BBP.

De Minister van Financiën,
J. F. Hoogervorst

Tabel 1.1. Budgettaire kerngegevens in miljoenen euro (in lopende prijzen; min betekent uitgaven)

	2002
1. Netto-uitgaven onder het kader RBG-eng	- 87 899
2. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven SZA	- 14 326
3. Netto uitgaven niet relevant voor enig kader*	- 7 942
4. Netto uitgaven wel relevant voor RBG-eng maar niet voor saldo	- 403
5. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven (5=1+2+3+4)	- 110 570
<i>w.v. uitgaven</i>	<i>- 77 212</i>
<i>w.v. ontvangsten</i>	<i>- 33 358</i>
6. Belastingen	107 262
7. Uitgavenreserve	0
8. Overig	877
9. EMU-saldo Centrale Overheid	- 2 430
10. EMU-saldo Lokale Overheid	690
11. EMU-saldo Sociale Fondsen	- 1 367
12. EMU-saldo (- = tekort)	- 3 107
idem, in % BBP	- 0,7%
BBP (in miljarden euro's)	447

* Excl. aflossing en uitgifte vaste schuld en incl. verkooptaakstelling.

Tabel 1.2. Uitgaventoetsing Rijksbegroting in enge zin in miljoenen euro (min betekent onderschrijding)

	2002
1. Raming uitgaven Miljoenennota 2003	88 121
2. NB-deflator MEV2003	1,0000
3. Reële ijklijn	88 121
4. NB-deflator	1,0000
5. Uitgavenreserve (aanwending)	0
6. Overboekingen	- 13
7. Statistisch	0
8. Uitgavenkader RBG-eng in lopende prijzen	88 108
9. Actuele raming uitgaven	87 899
10. Over/onderschrijding (10=9-8)	- 208

Tabel 1.3. Uitgaventoetsing Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt in miljoenen euro (min betekent onderschrijding)

	2002
1. Raming uitgaven Miljoenennota 2003	53 525
2. NB-deflator MEV2003	1,0000
3. Reële ijklijn	53 525
4. NB-deflator	1,0000
5. Uitgavenreserve (aanwending)	0
6. Overboekingen	15
7. Statistisch	0
8. Uitgavenkader SZA in lopende prijzen	53 540
9. Actuele raming uitgaven	53 420
<i>w. v. begrotingsgefinancierd</i>	<i>14 326</i>
<i>w.v. premiegefinancierd</i>	<i>39 094</i>
10. Over/onderschrijding (10=9-8)	- 120

Tabel 1.4. Uitgaventoetsing Budgettair Kader Zorg in miljoenen euro (min betekent onderschrijding)

	2002
1. Raming uitgaven Miljoenennota 2003	37 076
2. NB-deflator MEV2003	1,0000
3a. Reële BKZ	37 076
3b. Reële IJklijn Zorg	32 163
4. NB-deflator	1,0000
5. Uitgavenreserve (aanwending)	0
6. Overboekingen	- 2
7. Statistisch	180
8. BKZ in lopende prijzen	37 254
9. Actuele raming uitgaven	37 649
<i>w.v. particulier gefinancierd/WTZ</i>	<i>- 4 988</i>
10. Over/onderschrijding BKZ (10=9-8)	395
11. IJklijn Zorg in lopende prijzen	32 318
12. Totaal netto uitgaven onder ijklijn Zorg	32 660
13. Over/onderschrijding (13=12-11)	343

Tabel 1.5. Uitgaventoetsing totaal kader in miljoenen euro (min betekent onderschrijding)

	2002
1. Reële ijklijnen	173 808
2. NB-deflator	1,000
3. Uitgavenreserve (aanwending)	0
4. Overboekingen	0
5. Statistisch	156
6. Uitgavenkader in lopende prijzen	173 965
7. Actuele raming uitgaven	173 979
8. Over/onderschrijding (ijklijn-termen)	14

Tabel 1.6. Raming netto premieuitgaven vallend onder de ijklijn SZA; in miljoenen euro's

	2002
1. AOW	21 498
2. ANW	1 566
3. WAO	10 768
4. WAZ	602
5. Wgf	963
6. AWF	2 266
7. Vangnet	1 449
8. UFO	- 18
9. Totaal fondsen SZA	39 094

Tabel 1.7. Raming netto premieuitgaven vallend onder het BKZ; in miljoenen euro's

	2002
1. Premieuitgaven BKZ	40 229
2. Eigenbetalingen BKZ (ontvangsten)	- 2 580
3. Totaal fondsen BKZ	37 649

Bedragen zijn opgenomen in miljoenen euro's tenzij anders vermeld.

I HUIS DER KONINGIN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	7,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0
Stand Najaarsnota 2002	7,9
<hr/>	
II HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINET DER KONINGIN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	197,0
1. Mee- en tegenvallers Rijksbegroting in enge zin diversen	0,9
	0,9
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	1,9
	1,9
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	1,9
	1,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	4,5
Stand Najaarsnota 2002	201,5
<hr/>	
II HOGE COLLEGES VAN STAAT EN KABINET DER KONINGIN	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	4,5
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	- 0,5
	- 0,5
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	1,4
	1,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,9
Stand Najaarsnota 2002	5,4

III ALGEMENE ZAKEN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	44,8
2. Beleidsmatige mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	0,6
	0,6
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	2,5
	2,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	3,0
Stand Najaarsnota 2002	47,9
III ALGEMENE ZAKEN	
2002	
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	7,6
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	2,4
	2,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	2,4
Stand Najaarsnota 2002	9,9
IV KONINKRIJKSRELATIES	
2002	
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	179,8
1. Mee- en tegenvallers Rijksbegroting in enge zin samenwerkingsprogramma's diversen	- 17,1 - 11,3
	- 28,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 28,4
Stand Najaarsnota 2002	151,4
IV KONINKRIJKSRELATIES	
2002	
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	29,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0
Stand Najaarsnota 2002	29,7

Koninkrijksrelaties

Op het hoofdstuk Koninkrijksrelaties worden middelen aangewend voor de bevordering van de duurzame economische ontwikkeling, het onderwijs en de kwaliteit van bestuur van de Koninkrijkspartners door het bieden van ondersteuning. Een deel van de middelen voor deze samenwerkingsprogramma's is niet ter besteding gekomen, mede omdat er bij enkele projecten vertraging is opgetreden.

V BUITENLANDSE ZAKEN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	5 199,8
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
invoerrechten	- 40,0
	- 40,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 40,0
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	5 159,8
Totaal internationale samenwerking	3 908,8
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	9 068,6
V BUITENLANDSE ZAKEN	
2002	
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	711,8
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
vergoeding voor inning invoerrechten	- 10,0
	- 10,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 10,0
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	701,8
Totaal internationale samenwerking	87,8
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	789,5

Buitenlandse Zaken

De invoerrechten zijn gedaald door een afname van de import. De vergoeding voor het innen van de invoerrechten neemt navenant af.

VI JUSTITIE	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	5 095,9
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
bezetting opvang coa	31,4
gerechtskosten	12,0
handhavingsmiddelen	- 12,0
diversen	1,3
	<hr/>
	32,7
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	8,6
	<hr/>
	8,6
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	22,9
	<hr/>
	22,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	64,4
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	5 160,2
Totaal internationale samenwerking	10,4
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	5 170,6
<hr/>	
VI JUSTITIE	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	823,1
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
instroomraming asielzoekers (oda)	- 15,0
diversen	- 4,9
	<hr/>
	- 19,9
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	14,8
	<hr/>
	14,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 5,1
Stand Najaarsnota 2002	818,0
<hr/>	

Justitie

Ondanks de lagere instroom worden er naar verwachting gemiddeld 2700 meer asielzoekers opgevangen dan verwacht. Dit komt omdat de uitstroom van asielzoekers ook lager uitvalt dan geraamd. Door de lagere instroom nemen de ontvangsten uit hoofde van de ODA-toerekening van de opvang van asielzoekers af.

De uitgaven bij de gerechtskosten zijn hoger dan voorzien. Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat – het relatief dure – afluisteren sinds

het rapport Van Traa één van de weinige toegestane opsporingsmethoden is. Ten aanzien van de budgettaire ontwikkeling van de gerechtskosten en de mogelijkheden tot een betere beheersing van deze kosten, wordt er door het ministerie van Justitie onderzoek gedaan.

Het Openbaar Ministerie (OM) is voor de verwerving van handhavingsmiddelen verplicht de Europese aanbestedingsprocedures te volgen. Omdat deze procedures meer tijd in beslag nemen dan voorheen, komen de voor de projecten beschikbaar gestelde middelen, niet volledig tot besteding.

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES		2002
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)		4 853,0
1. Mee- en tegenvallers		
Rijksbegroting in enge zin		
vvtv		- 12,9
diversen		5,9
		- 7,0
2. Beleidsmatige mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
arbeidsvoorwaarden		- 17,1
diversen		- 24,7
		- 41,8
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		6,7
		6,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		- 42,1
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)		4 811,0
Totaal internationale samenwerking		0,2
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)		4 811,2

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES		2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN		
Stand Miljoenennota 2003		229,2
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		18,0
		18,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		17,9
Stand Najaarsnota 2002		247,1

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De taken van BZK ter bevordering van een actief en volwaardig burgerschap van de leden van de etnische minderheden zijn door het kabinet overgeheveld naar Justitie. De budgettaire overheveling van deze taken vindt met ingang van 2003 plaats. Tot die tijd wordt dit beleid op de begroting van BZK verantwoord. Eén van deze taken vormt het zorgdragen van de eerste huisvesting van statushouders door gemeenten. Op grond van een VVTV-regeling (Voorwaardelijke Vergunning Tot Verblijf) ontvangen gemeenten een tegemoetkoming van het Rijk voor de opvang

van voormalige houders van een voorwaardelijke vergunning tot verblijf. Op deze regeling is een dalend beroep gedaan.

BZK is sectorwerkgever van de sector Rijk en ontwikkelt en onderhoudt een aantal personeels- en organisatieprogramma's voor de sector. In een deel van deze programma's is een vertraging opgetreden. Deze arbeidsvoorwaardenmiddelen zullen in 2003 alsnog tot besteding komen.

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	24 230,3
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
studiefinanciering	- 20,0
diversen	- 2,9
	<hr/>
	- 22,9
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
invulling tekort prijsbijstelling	52,3
diversen	- 32,9
	<hr/>
	19,4
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	0,8
Niet tot een ijklijn behorend	
prestatiebeurs	- 60,0
	<hr/>
	- 59,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 62,8
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	24 167,6
Totaal internationale samenwerking	54,9
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	24 222,5

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	1 304,2
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 7,8
	<hr/>
	- 7,8
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 0,4
Niet tot een ijklijn behorend	
uitstel verkoop nob	- 70,3
	<hr/>
	- 70,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 78,5
Stand Najaarsnota 2002	1 225,8

Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Als gevolg van minder omzettingen van leningen in giften treedt een meevaller op bij de uitgaven aan de studiefinanciering. Voorts vallen door gemiddeld hogere gezinsinkomens de uitgaven voor de aanvullende beurs in de beroepsbegeleidende leerweg mee.

Als gevolg van het voor 25 procent uitdelen van de prijsbijstelling bij het Strategisch Akkoord is er een tekort ontstaan op de begroting van OC&W. Dit tekort wordt nu o.a. ingevuld door de genoemde meevaller in de studiefinanciering. Daarnaast is een korting gepleegd op de subsidies zoals opgenomen in de niet-wettelijke uitgaven.

Op de niet-relevante uitgaven treedt een meevaller op in 2002. Dit is voornamelijk het gevolg van de onlangs te veel uitgedeelde prijsbijstelling op het niet-relevante deel van de prestatiebeurs. Tot slot is ten gevolge van uitstel van de verkoop van het Nederlands Omroepproductiebedrijf (NOB) de verwachte opbrengst doorgeschoven naar 2003.

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS)	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	14 210,8
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
rentelasten swaps	761,0
diversen	- 4,7
	<hr/>
	756,3
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	0,1
	<hr/>
	0,1
3. Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
leningverstrekking agentschappen	50,0
	<hr/>
	50,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	806,4
Stand Najaarsnota 2002	15 017,2
<hr/>	
IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS)	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	2 093,8
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
rentelasten swaps	757,2
wijziging kapitaalmarktberoep en rente	15,9
diversen	0,1
	<hr/>
	773,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	773,2
Stand Najaarsnota 2002	2 867,0

Nationale Schuld

Het saldo van de uitgaven en ontvangsten van de rentelasten swaps toont bij Najaarsnota een lichte tegenvaller, maar over het hele jaar bezien is het saldo nog ruim positief. De meevallende renteontvangsten zijn voornamelijk

lijk het gevolg van een hoger dan geraamde vergoeding op uitzettingen in de geldmarkt en het gerealiseerde disagio bij de inkoop van schuld.

IXB FINANCIËN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	3 536,9
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	9,0
	<hr/>
	9,0
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
exportkredietverzekering	- 10,0
diversen	- 11,1
	<hr/>
	- 21,1
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	14,0
	<hr/>
	14,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	1,8
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	3 538,7
Totaal internationale samenwerking	154,8
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	3 693,5

IXB FINANCIËN	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	3 032,2
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
afdracht staatsloterij	- 10,6
verkoopopbrengsten domeinen	- 24,5
diversen	31,4
	<hr/>
	- 3,7
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	6,8
Niet tot een ijklijn behorend	
heffings- en invorderingsrente	- 50,0
diversen	4,0
	<hr/>
	- 39,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 42,9
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	2 989,4
Totaal internationale samenwerking	4,1
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	2 993,5

Financiën

De schade-uitkering van de exportkredietverzekeringen zijn lager dan oorspronkelijk verwacht. Dit wordt verklaard doordat sommige dreigende schades toch binnen de wachttermijn zijn opgelost en daarmee niet tot een schade uitkering hebben geleid.

De Staatsloterij heeft haar omzetverwachtingen neerwaarts bijgesteld, wat resulteert in een aanpassing van de ontvangstenraming bij Financiën. Domeinen geeft uitvoering aan het beleid tot beheer en vervreemding van roerende en onroerende zaken van de overheid. De hiermee gemoeide opbrengsten uit verkoop van zand zijn lager dan verwacht. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door tegenvallers bij de verkoop van zand. Voorts leidt een gewijzigde vergoedingssystematiek door pompstationhouders tot een tegenvaller.

X DEFENSIE	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	7 238,6
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin evdb	- 70,0
investeringsprojecten koninklijke landmacht	29,0
investeringsprojecten koninklijke marechaussee	- 29,0
pensioenen en uitkeringen	18,4
verdeling loon- en prijsbijstelling	- 49,5
diversen	34,0
	- 67,1
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	2,7
	2,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 64,6
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	7 174,0
Totaal internationale samenwerking	229,1
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	7 403,1
X DEFENSIE	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	222,0
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 3,2
	- 3,2
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 3,3
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	218,7
Totaal internationale samenwerking	6,9
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	225,6

Defensie

Ten behoeve van het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) is in 2000 en 2001 een totaal bedrag van € 136 miljoen ter beschikking gesteld. Dit bedrag is geoormerkt voor concrete projecten, maar wordt gerealiseerd in de jaren 2000–2006. Overschotten uit het beschikbare budget worden over de jaargrens heen meegenomen.

De ramingsbijstelling voor de investeringsprojecten van de Koninklijke Landmacht heeft hoofdzakelijk betrekking op de sneller dan verwachte realisatie van het project Vervanging personenauto's en transporters, het project Licht Verkenning- en Bewakingsvoertuig en het project Integrale Veiligheidszorg.

Bij de Koninklijke Marechaussee daarentegen, lopen enkele grote investeringsprojecten enige vertraging op. Het betreft hier met name het C-2000-project en het Opleidingscentrum Koninklijke Marechaussee. De middelen die tijdelijk geparkeerd waren op de artikelen loon- en prijsbijstelling krijgen nu een bestemming. Voor een deel is deze bestemming gelegen in de ramingsbijstelling pensioenen. Voor het overige bieden deze middelen compensatie voor de verwachte hogere uitgaven bij tal van andere beleidsterreinen.

XIA VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER 2002

UITGAVEN

Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	3 311,8
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
huursubsidie	91,4
diversen	- 12,3
	<hr/>
	79,1
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
beëindiging chloortransport	25,0
huursubsidie	100,6
vuurwerkbesluit	- 11,0
diversen	0,1
	<hr/>
	114,7
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 14,1
Niet tot een ijklijn behorend	
diversen	- 15,7
	<hr/>
	- 29,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	163,8
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	3 475,6
Totaal internationale samenwerking	17,1
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	3 492,7

XIA VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER 2002

NIET-BELASTING ONTVANGSTEN

Stand Miljoenennota 2003	182,7
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
prestatienormering	- 16,7
diversen	- 0,9
	<hr/>
	- 17,6
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	3,7
	<hr/>
	3,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 13,9
Stand Najaarsnota 2002	168,8

Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Voor de uitvoering van de huursubsidieregeling blijken in 2002 meer middelen nodig te zijn dan tot nu toe geraamd. Er is sprake van een tegenval als gevolg van hogere aantallen subsidiegerechtigden, een hogere gemiddelde bijdrage en forse nabetalingen over het tijdvak 2000–2001. Daarnaast leidt het gewijzigde betalingsritme dat voortvloeit uit de nieuwe uitvoeringssystematiek tot een eenmalige overschrijding. Voorts zijn er dit jaar in verband met de problemen bij de (vernieuwde) uitvoering van de huursubsidie voorschotten verstrekt. Voor ca. 40 000 huishoudens blijkt dit ten onrechte te zijn gebeurd. Deze voorschotten zullen worden teruggevorderd en tot ontvangsten in 2003/2004 leiden. In het kader van verbetering van de integrale milieukwaliteit op lokaal niveau zet VROM zich onder andere in voor het terugdringen van veiligheidsrisico's van industriële activiteiten. Met AKZO is in dit verband afgesproken dat de chloortransporten over het spoor grotendeels worden beëindigd. Hiervoor wordt een financiële bijdrage geleverd. Een andere maatregel die VROM uitvoert met betrekking tot de externe veiligheid is de uitvoering van de regeling voor sanering van vuurwerkbedrijven. Het aantal vuurwerkbedrijven dat een beroep doet op deze regeling is in 2002 achtergebleven bij de verwachtingen. Dit komt onder andere omdat de regeling pas halverwege dit jaar in werking is getreden en de onbekendheid bij de doelgroep nog groot is.

Om de huursubsidie-uitgaven te beheersen zijn prestatieafspraken gemaakt met de corporaties. In de raming was rekening gehouden met een bijdrage die corporaties moeten betalen voor het overschrijden van een vooraf bepaald stijgingspercentage van het gemiddelde huursubsidiebedrag in het tijdvak 2000–2001. Aangezien de Raad van State nog geen uitspraak heeft gedaan over te innen bijdragen die zijn opgelegd in een eerder tijdvak is nog niet tot inning over gegaan en is de raming neerwaarts bijgesteld.

XII VERKEER EN WATERSTAAT	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	5 919,0
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
huisvestingskosten departement	- 11,9
programma luchtvaartbestel	14,2
diversen	13,5
	<hr/>
	15,8
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
overdracht dgtp aan ez	- 39,2
diversen	1,8
Niet tot een ijklijn behorend	
aandelen westerscheldetunnel	32,3
btw openbaarvervoer	387,9
diversen	- 4,4
	<hr/>
	378,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	393,9
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	6 312,9
Totaal internationale samenwerking	12,5
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	6 325,4

XII VERKEER EN WATERSTAAT	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	371,3
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	8,6
	8,6
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
overdracht dgtp aan ez	- 147,9
diversen	- 12,6
	- 160,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 151,8
Stand Najaarsnota 2002	219,5

Verkeer en Waterstaat

De voortgang van de renovatiewerkzaamheden van het V&W-gebouw aan de Koningskade 4 loopt achter op schema en de oplevering is naar een latere datum verschoven. De bijbehorende uitgaven voor de huisvesting zullen zich pas in 2003 voordoen.

Voor het programma- «Efficiënt werkend luchtvaartbestel» zijn meer middelen uitgetrokken dan geraamd voor de Luchtverkeersleiding Nederland. De extra middelen hebben o.a. betrekking op de nabetaling over het jaar 2001. Doordat de inkomsten m.b.t. het jaar 2001 pas zijn ontvangen in 2002 was nog geen verrekening mogelijk in 2001.

In het Strategisch akkoord is afgesproken dat DGTP overgedragen wordt van V&W naar EZ. Bij miljoenennota 2003 is de verantwoordelijkheid voor zowel het beleid als het financieel beheer over het Directoraat-Generaal Telecommunicatie en Post (DGTP), vanaf het jaar 2003 overgedragen aan de minister van Economische Zaken. Aangezien de beleidsverantwoordelijkheid voor DGTP al bij EZ ligt, worden bij Najaarsnota de financiële middelen (uitgaven en ontvangsten) voor 2002 eveneens overgedragen.

Het bouwproces van de Westerscheldetunnel verloopt voorspoedig, zodat meer aandelen worden uitgegeven dan oorspronkelijk is geraamd.

Over de uitgaven voor lokaal en regionaal openbaar vervoer, de HSL-Zuid en de Betuweroute wordt BTW afgedragen. Hiervoor vindt compensatie plaats uit de aanvullende post voor BTW-compensatie Openbaar Vervoer.

UITGAVEN

Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	1 605,9
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
actualisatie kasraming	- 44,7
co ₂ -reductie	- 13,5
scheepsbouw	- 15,9
vertraging diverse technostartersprogramma's	- 10,4
diversen	- 39,1
	- 123,6
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
overdracht dgtp van v&w aan ez	25,9
diversen	11,7
	37,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 85,9
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	1 520,0
Totaal internationale samenwerking	218,7
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	1 738,7

XIII ECONOMISCHE ZAKEN 2002

NIET-BELASTING ONTVANGSTEN

Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	2 934,7
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
aanpassing raming nedcar	- 12,5
ontvangsten nedcar	- 51,0
ontvangsten tennet	- 11,3
ontvangsten ucn	- 39,0
opbrengst speelautomaten	14,8
diversen	- 0,6
	- 99,6
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
overdracht dgtp van v&w naar ez	151,4
diversen	10,1
	161,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	62,0
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	2 996,7
Totaal internationale samenwerking	8,2
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	3 004,9

Economische Zaken

De kasraming van onder andere de artikelen innovatie op het terrein van ruimtevaart en ondernemingsklimaat zijn neerwaarts bijgesteld als gevolg van het trager op gang komen van een aantal projecten. De mutatie op CO₂-reductiebeleid betreft een overboeking naar de aanvullende post van middelen die door vertraging van projecten dit jaar niet meer tot besteding komen. De op de begroting gereserveerde middelen voor scheepsbouw worden dit jaar niet besteed en worden gebruikt om diverse tegenvallers te compenseren. Door een minder snelle opstart van diverse

technostartersprogramma's zal een deel van de voor 2002 geraamde uitgaven pas in 2003 gerealiseerd worden.

De ontvangsten op de begroting van Economische zaken zijn veel lager dan bij Miljoenennota voorzien werd. Allereerst wordt een lening van Nedcar later terugbetaald dan aanvankelijk werd aangenomen. Tennet keert niet het verwachte dividend uit, terwijl Ultracentrifuge Nederland N.V. een «shareholdersloan» later terugbetaalt. Daar tegenover staat een hogere opbrengst dan eerder geraamd bij de casino's en bij de afgifte exploitatievergunningen speelautomaten.

XIV LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ		2002
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)		2 232,5
1. Mee- en tegenvallers		
Rijksbegroting in enge zin		
apparaatsuitgaven		12,4
natuurbeheer		17,0
diversen		11,8
		<hr/>
		41,2
2. Beleidsmatige mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
glastuinbouw		- 10,0
loonbijstelling		- 10,8
natuurbeheer		- 17,0
diversen		- 0,4
		<hr/>
		- 38,2
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
mestbeleid		47,9
diversen		30,7
		<hr/>
		78,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		<hr/> 81,6
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)		2 314,1
Totaal internationale samenwerking		<hr/> 31,2
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)		<hr/> 2 345,3

XIV LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	691,9
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 5,8
	<hr/>
	- 5,8
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	1,1
	<hr/>
	1,1
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
mestbeleid	47,9
diversen	8,8
	<hr/>
	56,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/> 51,9
Stand Najaarsnota 2002	743,8

Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Onder andere door wijzigingen in de beleidsuitvoering zijn op verschillende beleidsterreinen de uitgaven voor het apparaat hoger uitgevallen dan was voorzien. Verminderde inkomsten en hogere uitgaven op het gebied van natuurbeheer hebben geleid tot een tegenvaller van 17 mln. In het kader van de Stimuleringsregeling glas- en tuinbouwgebieden en Regeling Structuurverbetering Glastuinbouw zijn door vertragingen in de uitvoer dit jaar minder kasuitgaven nodig. Het deel van de loonbijstelling dat vanwege BZK-instructies was gereserveerd, is ingezet ter dekking van tegenvallers bij o.a. apparaatsuitgaven. In het kader van het mestbeleid worden er middelen vanuit het Ontwikkelings- en Saneringsfonds overgeheveld naar de LNV-begroting, ten behoeve van onder meer de Dienst Basis Registraties, Bureau Heffingen, het Sociaal Economisch Plan veehouderij en de evaluatie van het mestbeleid.

UITGAVEN

Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)	20 324,3
1. Mee- en tegenvallers	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
afwikkeling ontvlechting arbvo	56,0
cwi subsidies	- 14,0
handhaving	- 16,0
herverdeling uuv-fondsen	27,8
i/d banen	- 54,0
sectorale stimulansen	- 20,0
sociaal plan cv	15,0
tekort cwi	20,0
wajong prijs	- 11,6
wajong volume	12,9
diversen	- 38,3
	- 22,2
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 0,1
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
transformatiekosten cwi	54,5
	54,4
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	1,9
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
diversen	14,0
Niet tot een ijklijn behorend	
kapitaalstorting kliq	62,0
schadeloosstelling arbvo tbv kliq	32,2
ufo awf rijksbijdrage	- 21,5
diversen	0,8
	89,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	121,5
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)	20 445,7
Totaal internationale samenwerking	0,7
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)	20 446,4

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	565,0
1. Mee- en tegenvallers	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
anticumulatiebaten wsw	- 21,6
fwi	- 50,0
diversen	20,7
	<hr/>
	- 50,9
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	1,2
Niet tot een ijklijn behorend	
diversen	19,7
	<hr/>
	20,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 30,0
Stand Najaarsnota 2002	534,9

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Bij de verdere afwikkeling van de ontvlechting Arbvo is een additionele tegenvaller gemeld, waarvoor in 2002 € 56 mln nodig is. Met deze middelen kunnen de meest urgente kosten die gerelateerd zijn aan de afwikkeling van eigen ESF-projecten van Arbvo worden betaald. De daarmee gemoeide directe liquiditeitsbehoefte bij Arbvo is hiermee in 2002 afgedekt.

Voor de vorming van de Centra voor werk en inkomen (CWI) is subsidiegeld beschikbaar gesteld. Omdat veel kosten van de aanvragers reeds zijn gedekt uit middelen van het Samenwerkingsorgaan werk en inkomen (SWI), wordt het subsidiebudget voor het CWI niet volledig uitgeput.

Door problemen met de ICT-applicatie van het Inlichtingenbureau blijven de aanmeldingen van gemeenten bij het Inlichtingenbureau achter. De aan gemeenten bij aansluiting toe te kennen subsidies blijven hierdoor onbenut en daarmee ook het handhavingsbudget. Er heeft een herverdeling plaatsgevonden tussen de uitvoeringskosten voor de voorzieningen voor de verzekeringen. Dit leidt tot een tegenvaller op de SZW-begroting en een even grote meevaller in het premiegefinancierde SZA-deel.

Het budget voor instroom- en doorstroombanen (I/D-banen) wordt niet volledig uitgeput. Het volume ontwikkelt zich conform het verwachtingspatroon. De oorzaak ligt in de ontwikkeling van de gemiddelde prijs.

De Raad voor werk en inkomen (RWI) kent minder subsidies toe aan sectorale, regionale en bedrijfsinitiatieven op het gebied van arbeidsmarkt en reïntegratie. Dit wordt veroorzaakt door een verlate start van de sectorale stimulansen en een tegenvallend aantal subsidieaanvragen.

Voor het sociaal plan voor personeel dat niet overgaat van de Centra vakopleiding (CV) naar de Regionale opleidingscentra (ROC) wordt een voorziening getroffen.

Er heeft een overschrijding plaatsgevonden van de reguliere kosten van de CWI-organisatie in 2002.

De Wajong laat een meevaller zien in de prijsontwikkeling. Deze wordt echter teniet gedaan door een tegenvaller in de volumeontwikkeling.

Er zijn verschillende bedragen overgeheveld van de aanvullende post naar de begroting van SZW. Op de aanvullende post stonden middelen gereserveerd voor de transformatieprojecten binnen de CWI-organisatie en ook voor het eigen en vreemd vermogen van de NV Kliq. De kapitaal-

storting Kliq vult de reeds bij Miljoenennota gestorte € 20 mln aan. Tenslotte is van de aanvullende post een bedrag overgeheveld naar de SZW-begroting voor de vergoeding aan Arbvo vanwege het om niet beschikbaar stellen van activa aan de NV Kliq. De waarde van deze activa en de uitgevoerde kapitaalstoringen Kliq vormen onderdeel van de openingsbalans van de NV Kliq.

Het budget voor de rijksbijdrage aan het AWF/UFO wordt niet volledig uitgeput. Dit wordt onder meer veroorzaakt door vertragingen in de publicatie van regelgeving bij de sluitende aanpak.

De verwachte toename van WSW-werknemers met een WAO-recht is uitgebleven. De ontvangsten uit hoofde van de anticumulatiebepalingen in de Wet sociale werkvoorziening (WSW) zijn daarom lager dan geraamd. De bevoorschotting van het Fonds voor werk en inkomen (FWI) voor 2002 vond plaats in een periode waarin werd uitgegaan van dalende werkloosheid. Door de stijgende werkloosheid vallen de afrekeningen over bevoorschotte perioden tegen en worden de taakstellende ontvangsten niet gerealiseerd.

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT		2002
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003 (excl. IS)		8 710,5
1. Mee- en tegenvallers		
Rijksbegroting in enge zin		
loon- en prijsbijstelling oorlogsgetroffenen		13,1
tegoeden tweede wereldoorlog		10,4
zorgonderzoek Nederland		11,0
diversen		2,4
		<hr/>
		36,9
2. Beleidsmatige mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		- 10,7
		<hr/>
		- 10,7
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		41,9
		<hr/>
		41,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		<hr/>
		68,9
Stand Najaarsnota 2002 (excl. IS)		8 779,4
Totaal internationale samenwerking		0,7
		<hr/>
Stand Najaarsnota 2002 (incl. IS)		8 780,0

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	110,0
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	9,4
	9,4
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	33,3
	33,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	42,5
Stand Najaarsnota 2002	152,5

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Door onder andere het toekennen van uitkeringen wordt genoegdoening verschaft aan oorlogsslachtoffers. Om deze uitkering op peil te houden wordt jaarlijks loon- en prijsbijstelling toegekend. Als gevolg van een hogere indexatie door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds dan geraamd, is een tegenvaller ontstaan op de post loon- en prijsbijstelling wetten oorlogsgetroffenen.

Rondom het thema «Tegoeeden Tweede Wereldoorlog» zijn in de afgelopen jaren besluiten genomen over rechtsherstel en daarmee samenhangende betalingen. Het kabinet heeft onder andere middelen ter beschikking gesteld aan de Sinti- en Romagemeenschap en de Indische gemeenschap. Met vertegenwoordigers van de gemeenschappen zijn dit jaar afspraken gemaakt. Tot de uitbetaling van de afgesproken middelen is nu overgegaan.

Gestreefd wordt naar een integrale programmering van projecten, experimenten en onderzoek op het terrein van de volksgezondheid en zorg. De activiteiten van Zorg Onderzoek Nederland (ZON) spelen daarbij een rol. Uit een liquiditeitsprognose is naar voren gekomen dat de middelen voor ZON onvoldoende zijn om de lopende programmering te kunnen financieren. Omdat aan de Tweede Kamer is toegezegd dat op lopende programma's niet wordt bezuinigd worden extra middelen ingezet ten behoeve van ZON.

UITGAVEN

Stand Miljoenennota 2003	4 797,2
1. Mee- en tegenvallers	
Rijksbegroting in enge zin	
eki-toerekening	- 31,0
	<hr/>
	- 31,0
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
activiteiten maatschappelijke organisaties	10,5
bedrijfslevenprogramma	- 19,3
Europees ontwikkelingsfonds	10,5
exportfinancieringsinstrument indonesie	12,0
fmo	- 18,0
internationaal strafhof	- 12,8
macrosteun en schuldverlichting	- 22,1
opvang asielzoekers	- 15,0
vredesoperaties	- 56,4
vrijval non-oda	- 54,0
diversen	30,4
	<hr/>
	- 134,2
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	7,0
	<hr/>
	7,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 158,1
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002	4 639,1

NIET-BELASTING ONTVANGSTEN

Stand Miljoenennota 2003	84,8
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diverse ontvangsten os	11,5
diversen	3,8
	<hr/>
	15,3
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	7,0
	<hr/>
	7,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	22,2
	<hr/>
Stand Najaarsnota 2002	107,0

Internationale Samenwerking

De mutaties binnen de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) betreffen vooral bijstellingen op de verwachte uitgaven.

De EKI-toerekening wordt verhoogd in verband met de schuld-kwijtschelding aan Kongo.

De hogere bijdrage aan maatschappelijke organisaties voor speciale activiteiten vloeit voort uit het voornemen meer de nadruk te leggen op het particuliere kanaal.

De bijstelling van het bedrijfslevenprogramma wordt vooral veroorzaakt

doordat er in 2002 minder subsidies worden verstrekt in het kader van het ORET/Miliev-programma dan was voorzien. De voorstellen voor dit programma waren van voldoende kwaliteit, maar gezien de onzekere financiële positie van veel ontwikkelingslanden worden enkele investeringsbeslissingen door de ontwikkelingslanden zelf uitgesteld. De verplichte bijdrage van Nederland aan hulpverlening van de Europese Unie door het Europees Ontwikkelingsfonds viel hoger uit dan verwacht. Het exportfinancieringsinstrument Indonesië is een reeds afgesloten subsidieregeling. De uitgaven hiervan, behorend bij reeds aangegane verplichtingen, vallen hoger uit dan verwacht. De bijdrage aan het FMO wordt bijgesteld. Dit heeft twee oorzaken. Enerzijds is de subsidieregeling in het kader van het MOL-fonds net opgestart. Als gevolg hiervan zijn er dit jaar minder kasuitgaven te verwachten dan in latere jaren. Anderzijds wordt het beroep op de subsidieregelingen in het kader van het KB-fonds, het IBTA en het Balkanfonds uitgesteld. De bijstelling van de bijdrage aan het Internationaal Strafhof wordt veroorzaakt door een vertraging in de kosten voor tijdelijke huisvesting en inrichting. Door een lagere instroom neemt de toerekening van de eerstejaarsopvang van asielzoekers aan ODA af. De vrijval non-ODA bij najaarsnota zal worden meegenomen naar latere jaren. Deze vrijval zal in eerste instantie worden ingezet voor voorziene tegenvallers op het gebied van vredesoperaties in 2003 en het EU-voorzitterschap in 2004. De vrijval is o.a. ontstaan door een ramingsbijstelling op de negatieve ODA – i.e. geraamde aflossingen op leningen uit DAC-landen – die ten gunste van non-ODA wordt gebracht. Tevens is de nacalculatie van de EU-toerekening over het jaar 2001 niet ten gunste van het generaal beeld gebracht. De vredesoperaties Task Force Fox, ISAF en Enduring Freedom waaraan Nederland in 2002 deelneemt, komen deels pas in 2003 tot betaling. De terugvordering van middelen voor ontwikkelingssamenwerking die de partnerorganisaties niet hebben besteed verloopt voorspoediger dan verwacht. De ontvangstenraming is hiervoor bijgesteld.

GEMEENTEFONDS		2002
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003		13 068,6
1. Mee- en tegenvallers		
Rijksbegroting in enge zin		
wijziging betalingsverloop algemene uitkering 2002		– 31,7
		– 31,7
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		– 0,9
		– 0,9
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		– 32,6
Stand Najaarsnota 2002		13 036,0

Gemeentefonds

Aangezien de definitieve gegevens op basis waarvan de gelden uit het gemeentefonds worden verdeeld nog niet beschikbaar zijn, zal in het uitkeringsjaar 2002 een bedrag van € 31,7 miljoen niet tot uitkering komen. Dit bedrag wordt volgend jaar uitgekeerd aan de gemeenten.

PROVINCIEFONDS		2002
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003		1 083,2
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		1,0
		1,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		1,0
Stand Najaarsnota 2002		1 084,2
INFRASTRUCTUURFONDS		
2002		
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003		6 615,9
2. Beleidsmatige mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
a Betuweroute		- 100,0
b hsl-zuid		142,4
c hsl-oost		- 23,7
d bodemsanering		- 24,2
e onderhoud waterbeheer en vaarwegen		78,7
f onderhoud wegen		20,0
g projecten regionale en lokale infrastructuur		- 45,1
h duurzaam veilig		- 22,0
diversen		- 13,8
		12,3
3. Technische mutaties		
Rijksbegroting in enge zin		
diversen		17,3
Niet tot een ijklijn behorend		
aandelen Westerscheldetunnel		32,3
btw openbaarvervoer		368,1
		417,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		429,9
Stand Najaarsnota 2002		7 045,8

INFRASTRUCTUURFONDS	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	6 386,3
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
bijdragen provincie Noord-Holland	22,7
waterbeheer en vaarwegen	- 15,2
diversen	4,6
	12,1
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	17,3
Niet tot een ijklijn behorend	
aandelen Westerscheldetunnel	32,3
btw openbaarvervoer	368,1
	417,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	429,9
Stand Najaarsnota 2002	6 816,2

Infrastructuurfonds

Bij de aanleg van de Betuweroute worden de geluidsschermen later uitgevoerd. Daarnaast is de aanbesteding van Tunnel Technische Infrastructuur van de bovenbouw aangehouden vanwege de heroverweging van de tunnelveiligheid. Verwacht wordt dat de aanbesteding eind 2002 / begin 2003 gerealiseerd wordt.

Voor de HSL-Zuid zijn meer middelen uitgetrokken doordat een intertemporele kasverschuiving, zoals bij Voorjaarsnota verondersteld, niet mogelijk blijkt te zijn. Dit komt mede doordat de bouw sneller verloopt dan verwacht.

Omdat de beschikking voor de HSL-Oost niet eerder dan in 2003 wordt afgegeven, komt een deel van de uitgaven dit jaar niet tot betaling. Het gaat om de beschikking voor subsidie aan Railinfrabeheer voor de kosten van de benuttingsmaatregelen op het traject Utrecht – Arnhem. De beschikkingsaanvraag wordt naar verwachting pas in november ingediend en zal volgend jaar tot betaling komen.

Het uitgavenritme bij het programma bodemsanering is afhankelijk van het aantreffen van vervuilde bodem bij de uitvoering van (aanleg) projecten. Doordat er minder activiteiten zijn dan gepland worden er minder uitgaven gedaan.

Bij het onderhoud van waterbeheer en vaarwegen worden extra inspanningen gedaan om de achterstand in het variabel onderhoud in te halen. Daarnaast wordt een aantal grote onderhoudsprojecten versneld ter hand genomen. De in de Voorjaarsnota 2002 opgenomen hogere ontvangst bij waterbeheer en vaarwegen zal niet plaatsvinden, zodat er thans een verlaging in de raming wordt aangebracht. Tevens hebben de baggerwerkzaamheden en wrakopruijing in de Westerschelde vertraging opgelopen waardoor de ontvangsten dit jaar lager zijn.

Om het onderhoud op een verantwoord niveau te handhaven bij weginfrastructuur zijn extra inspanningen nodig. Hiervoor worden extra middelen uitgetrokken.

Bij de projecten voor Regionale en Lokale Infrastructuur zijn minder gelden tot besteding gekomen. Dit heeft voornamelijk te maken met de vertraging bij de aanbesteding en uitvoering van de Noord-Zuid lijn. Voor

de uitvoering van Rijksweg 9 Koedijk–De Stolpen is een bijdrage van de provincie Noord-Holland ontvangen. De lagere uitgaven bij «Duurzaam Veilig» worden veroorzaakt doordat de lagere overheden die belast zijn met de uitvoering van het beleid de declaraties voor dit jaar (nog) niet hebben ingediend.

Het bouwproces van de Westerscheldetunnel verloopt voorspoedig, zodat meer aandelen worden uitgegeven dan oorspronkelijk is geraamd.

Over de uitgaven voor lokale en regionale openbaar vervoer, de HSL-Zuid en de Betuweroute wordt BTW afgedragen. Hiervoor vindt compensatie plaats uit de aanvullende post.

FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	2 643,6
3. Technische mutaties	
Niet tot een ijklijn behorend	
projecten in voorbereiding	- 89,3
diversen	- 4,4
	- 93,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 93,6
Stand Najaarsnota 2002	2 550,0
FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING	
2002	
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	2 015,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0
Stand Najaarsnota 2002	2 015,4

Fonds Economische Structuurversterking

Het Fonds Economische Structuurversterking (FES) is een verdeelfonds. Het kasritme van de FES-uitgaven wordt bepaald door de financieringsbehoefte van goedgekeurde FES-projecten, uiteraard passend binnen de budgettaire randvoorwaarden van de FES-wet.

Bij een aantal projecten in voorbereiding is sprake van vertraging. De hiervoor gereserveerde middelen zullen dit jaar niet meer tot uitgaven leiden en worden doorgeschoven naar volgend jaar. Het gaat hier ten eerste om de Nieuwe Sleutelprojecten in het kader van Vitaliteit Steden. De voorbereiding van deze projecten duurt langer dan verwacht, mede als gevolg van het omvangrijke en complexe karakter van deze projecten. Daarnaast heeft de vertraging betrekking op projecten die gefinancierd worden uit het BIRK (Budget Investerings Ruimtelijke Kwaliteit). Dit budget is gereserveerd voor uitgaven in het kader van duurzame ontwikkeling van stedelijke netwerken. Deze uitgaven zouden gebaseerd worden op de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Als gevolg van het controversieel verklaren van de Vijfde Nota zijn er dit jaar nagenoeg geen uitgaven uit het BIRK gedaan.

AOW-SPAARFONDS	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	2 941,7
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0
Stand Najaarsnota 2002	2 941,7
DIERGEZONDHEIDSFONDS 2002	
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	79,0
3. Technische mutaties Niet tot een ijklijn behorend diversen	5,0
	5,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	5,0
Stand Najaarsnota 2002	84,0
DIERGEZONDHEIDSFONDS 2002	
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	38,7
3. Technische mutaties Niet tot een ijklijn behorend diversen	2,3
	2,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	2,3
Stand Najaarsnota 2002	41,0
ARBEIDSVORWAARDEN 2002	
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	16,8
3. Technische mutaties Rijksbegroting in enge zin diversen	- 16,8
	- 16,8
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 16,8
Stand Najaarsnota 2002	0,0
KOPPELING UITKERINGEN/ NOMINALE BIJSTELLING AKW 2002	
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	- 1,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0
Stand Najaarsnota 2002	- 1,5

ALGEMEEN	2002
UITGAVEN	
Stand Miljoenennota 2003	340,3
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
chloortransporten	- 25,0
vuurwerkmiddelen	- 16,8
diversen	- 26,0
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
reservering cwi	30,0
transformatiekosten cwi	- 54,5
	<hr/>
	- 92,3
3. Technische mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
diversen	- 12,5
Niet tot een ijklijn behorend	
btw openbaar vervoer	- 387,9
kapitaalstorting kliq	- 62,0
ophoging kapitaal kliq	32,2
schadeloosstelling arbvo tbv kliq	- 32,2
	<hr/>
	- 462,4
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	- 554,5
Stand Najaarsnota 2002	- 214,2
	<hr/>
ALGEMEEN	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003 24,4	
2. Beleidsmatige mutaties	
Rijksbegroting in enge zin	
inspanningsverplichting defensie	- 25,0
winst dnb	90,0
diversen	0,5
	<hr/>
	65,5
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	65,6
Stand Najaarsnota 2002	90,0

Algemeen

Op de aanvullende post Algemeen staan middelen gereserveerd waarvan op het moment van reservering nog niet expliciet kan worden aangegeven op welke begroting(en) zij uiteindelijk worden verantwoord, of waarvan de exacte omvang nog niet kan worden aangegeven. Daarnaast staan op deze aanvullende post taakstellingen geparkeerd die uiteindelijk door de diverse begrotingen worden ingevuld (bijvoorbeeld de ramings-technische veronderstelling in=uit bij de eindejaarsmarge).

De gereserveerde middelen voor de chloortransporten worden overgeheveld naar de begroting van VROM. De middelen voor vuurwerk komen die jaar niet meer tot besteding en worden doorgeschoven naar volgend jaar. Op de Aanvullende Post Algemeen waren middelen gereserveerd voor de transformatieprojecten binnen de Centra voor Werk en Inkomensorganisatie. Deze middelen zijn overgeheveld naar de begroting van SZW. Er wordt een reservering op de aanvullende post getroffen van 30 miljoen euro ter dekking van uitgaven voor met name uitgaven voor

ICT-investeringen en vertraagde uitstroom van bovenformatief personeel. Aangezien nog geen beslissing is genomen langs welke weg deze middelen gefinancierd zullen worden, via de afwikkeling van de Arbeidsvoorzieningsorganisatie of via exploitatie van het CWI, wordt deze voorziening getroffen op de aanvullende post. Zodra hierover duidelijkheid bestaat zullen deze middelen worden overgeheveld naar de begroting van SZW.

Voor de compensatie van BTW-openbaar vervoer worden middelen overgeheveld naar de begroting van Verkeer en Waterstaat. Op de aanvullende post stonden middelen gereserveerd ten behoeve van het eigen en vreemd vermogen van de NV Kliq. De kapitaalstorting Kliq vult de reeds bij Miljoenennota gestorte € 20 mln aan. Ten behoeve van de NV Kliq is de Aanvullende Post met 32,2 miljoen euro opgehoogd. Dit bedrag is vervolgens overgeheveld naar de SZW-begroting voor de vergoeding aan Arbvo vanwege het om niet beschikbaar stellen van activa voor € 32,2 mln aan de NV Kliq. De waarde van deze activa en de uitgevoerde kapitaalstoringen Kliq vormen onderdeel van de openingsbalans van de NV Kliq. Op de aanvullende post wordt een meevaller winst DNB geraamd uit hoofde van versterving van bankbiljetten. De verkoopopbrengsten van overtollig defensiematerieel en onroerend goed zijn lager dan eerder verondersteld. Hierdoor treedt een tegenvaller op bij taakstelling in het kader van de inspanningsverplichting middelenafspraken Defensie.

CONSOLIDATIE	2002
Stand Miljoenennota 2003	- 6 308,3
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	0,0
Stand Najaarsnota 2002	- 6 308,3

UITGAVEN

Stand Miljoenennota 2003	54 528,8
1. Mee- en tegenvallers	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
afwikkeling ontvlechting arbvo	56,0
anw prijs	14,0
cwi subsidies	- 14,0
handhaving	- 16,0
i/d banen	- 54,0
migratiekosten uwv	- 81,1
rea volume	75,0
sectorale stimulansen	- 20,0
sociaal plan cv	15,0
tekort cwi	20,0
ufo prijs	27,4
ufo volume	- 99,6
vangnet ufo prijs	47,3
vangnet ufo volume	- 76,2
wajong prijs	- 11,6
wajong volume	12,9
wao volume	- 77,4
ww volume	- 67,2
diversen	- 22,8
	<hr/>
	- 272,3
2. Beleidsmatige mutaties	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
reservering cwi	30,0
diversen	0,0
	<hr/>
	30,0
3. Technische mutaties	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
diversen	14,0
	<hr/>
	14,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 228,1
Stand Najaarsnota 2002	54 300,6

SOCIALE ZEKERHEID EN ARBEIDSMARKT

2002

NIET-BELASTING ONTVANGSTEN

Stand Miljoenennota 2003	1 004,0
1. Mee- en tegenvallers	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
anticumulatiebatens wsw	- 21,6
fwi	- 50,0
restituties	10,0
ufo ontvangsten	- 72,2
diversen	10,7
	<hr/>
	- 123,1
2. Beleidsmatige mutaties	
Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt	
diversen	0,0
	<hr/>
	0,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	<hr/>
	- 123,1
Stand Najaarsnota 2002	880,9

Sociale Zekerheid en Arbeidsmarkt

De mutaties in de budgetdisciplinesector SZA komen voor een groot deel overeen met de budgettaire gegevens over begrotingshoofdstuk XV SZW. Aanvullend daarop volgen hier de belangrijkste veranderingen in de premiegefinancierde regelingen.

Er zijn lagere uitgaven dan geraamd voor de migratiekosten van het UWV. Deze hangen samen met de SUWI-gerelateerde verhuisoperatie van de uitvoeringsinstellingen. Naar de huidige inzichten zal een nog onbekend bedrag overlopen naar 2003. Verder doet zich wederom een tegenvaller voor bij de REA (Reïntegratie Arbeidsgehandicapten). Oorzaak ligt in een niet voorziene grotere aanvraag van vooral werkgeverssubsidies. Hoewel per 1-1-2002 de plaatsingssubsidies zijn afgeschaft en vervangen door een premiekortingsregeling, blijken er in 2002 door het op wettelijke basis achteraf toekennen van de subsidies bij het UWV nog aanzienlijke extra kosten te zijn gemaakt voor verwerking van subsidie-aanvragen. Daarnaast lopen de dienstverbanden van arbeidsgehandicapten met een plaatsingsbudget langer dan verwacht.

De volumegroei bij het Uitvoeringsfonds voor de Overheid (UFO) ontwikkelt zich volgens de uitvoeringsgegevens van het UWV trager dan verwacht. Dit heeft lagere uitgaven en ontvangsten tot gevolg.

De WAO laat een neerwaartse bijstelling zien. Reden is de afvlakkende groei van het volume. Omdat de oploop van de WW-aanvragen volgens de WW-uitvoeringsgegevens iets gematigder is dan verwacht worden de WW-uitgaven in beperkte mate neerwaarts bijgesteld.

Tenslotte wordt ten behoeve van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) een voorziening getroffen van € 30 mln ter dekking van uitgaven voor met name ICT-investeringen en vertraagde uitstroom van bovenformatief personeel. Aangezien nog geen beslissing is genomen langs welke weg deze middelen gefinancierd zullen worden, via de afwikkeling van de Arbeidsvoorzieningsorganisatie of via de exploitatie van het CWI, wordt deze voorziening getroffen op de aanvullende post. Zodra hierover duidelijkheid bestaat zullen deze middelen worden overgeheveld naar de begroting van SZW.

BUDGETTAIR KADER ZORG		2002
UITGAVEN		
Stand Miljoenennota 2003		39 626,0
1. Mee- en tegenvallers		
Zorg		
a productieafspraken gehandicapten		225,0
b productieafspraken verpleging en verzorging		230,0
c financieringsontwikkeling awbz		145,0
d ziekenhuizen		100,0
e kraamzorg		30,0
f geneesmiddelen		- 50,0
g huisartsen		35,0
h ziekenvervoer		10,0
i hulpmiddelen		30,0
j bouw		- 150,0
		605,0
3. Technische mutaties		
Zorg		
diversen		- 1,6
		- 1,6
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003		603,3
Stand Najaarsnota 2002		40 229,3

BUDGETTAIR KADER ZORG	2002
NIET-BELASTING ONTVANGSTEN	
Stand Miljoenennota 2003	2 550,5
1. Mee- en tegenvallers	
Zorg	
aanpassing raming eigen betalingen awbz	30,0
	30,0
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2003	30,0
Stand Najaarsnota 2002	2 580,5

Budgettair Kader Zorg

De gepresenteerde bijstellingen zijn voornamelijk gebaseerd op informatie die het College voor Zorgverzekeringen (CVZ) ter beschikking heeft gesteld. Blijkens deze informatie zijn er in de sectoren gehandicapten en verpleging & verzorging hogere uitgaven gedaan dan waarmee in de Miljoenennota 2003/Zorgnota 2003 rekening was gehouden. Het is realistisch om te verwachten dat deze uitgaven samenhangen met hogere productieafspraken, die ook daadwerkelijk zullen worden gerealiseerd. De verwachte hogere productie leidt naar verwachting aan de ontvangstenkant tot een hogere opbrengst eigen betalingen. Voorts wijst de informatie van het CVZ op een overschrijding van de uitgaven in de AWBZ-sectoren, die verklaard wordt door het inlopen van financieringsachterstanden. De raming voor de uitgaven van de ziekenhuizen wordt eveneens verhoogd. Naar het huidig inzicht is deze stijging voornamelijk toe te rekenen aan financieringsontwikkelingen. Op basis van de CVZ-cijfers is er aanleiding de raming van de uitgaven voor kraamzorg opwaarts bij te stellen.

De uitgaven voor geneesmiddelen zijn gedurende de eerste helft van 2002 minder gegroeid dan in de afgelopen jaren het geval was.

De tegenvaller bij de huisartsen hangt vooral samen met het feit dat Avond-, Nacht- en Weekenddiensten niet tijdig zijn gedeclareerd. Declaraties uit 2001 worden nu pas zichtbaar in de uitgaven.

De tegenvaller bij het ziekenvervoer is het saldo van een meevaller bij het ambulancevervoer en een tegenvaller bij het overig ziekenvervoer als gevolg van het niet realiseren van een oude taakstelling.

De raming van de uitgaven voor hulpmiddelen wordt verhoogd vanwege onder andere een licht toenemend extramuraal gebruik van hulpmiddelen.

Verwacht wordt dat niet alle voor bouw gereserveerde middelen nog dit jaar tot besteding zullen komen.

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de Najaarsbrief Zorg